

II

(Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS BESLUTNING

af 21. oktober 1997

vedrørende støtte, som regionen Sardinien (Italien) har ydet rederier på Sardinien

(Kun den italienske udgave er autentisk)

(EØS-relevant tekst)

(98/95/EF)

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, særlig artikel 93, stk. 2, første afsnit,

under henvisning til aftalen om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsråd, særlige artikel 62, stk. 1, litra a),

efter at have givet de interesserede parter en frist til at fremsætte deres bemærkninger i overensstemmelse med ovennævnte artikler⁽¹⁾, og

ud fra følgende betragtninger:

I

Ved brev af 24. juni 1996⁽²⁾ informerede Kommissionen de italienske myndigheder om sin beslutning om at indlede en procedure i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, med hensyn til regionen Sardinien's ulovlige støtteordning til fordel for rederier.

Ved indledningen af proceduren gav Kommissionen på grundlag af de foreliggende oplysninger udtryk for alvorlig tvivl om, hvorvidt den pågældende støtte er forenelig med fællesmarkedet. Som årsag til denne tvivl anførte Kommissionen følgende:

— støtteordningen indeholdt bestemmelser, der indebar forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, idet

støttemodtagerne som en betingelse for at opnå støtte bl.a. måtte forpligte sig til at beskæftige sardiske søfolk om bord på deres skibe

— ordningen var i modstrid med princippet om etableringsfrihed, eftersom støtten bl.a. var betinget af, at støttemodtagerne havde deres hovedsæde på Sardinien

— ordningen omfattede støtte til fremme af investering i skibe efter regler, der kunne føre til overtrædelse af fællesskabsbestemmelserne.

II

Efter at proceduren var indledt, forelagde den italienske regering Kommissionen sine bemærkninger ved brev af 31. oktober 1996. De sardiske myndigheder fremsatte deres bemærkninger ved breve af 11. oktober 1996 og 22. april 1997.

Ingen andre medlemsstater eller tredjeparter fremsatte kommentarer inden for tidsfristen på en måned efter offentliggørelsen af beslutningen om at indlede proceduren. Det skal dog bemærkes, at en række tredjeparter fremsatte bemærkninger efter tidsfristens udløb.

De italienske og sardiske myndigheder anfægtede i deres bemærkninger ikke Kommissionens indsigelser, og de underrettede Kommissionen om, at der ville blive foretaget ændringer i støtteordningerne, som efter deres mening ville efterkomme Kommissionens indvendinger. De vigtigste ændringer indføres ved regionen Sardinien's regionallov nr. 9 af 15. februar 1996. Det skal bemærkes, at disse ændringer, herunder lov nr. 9/1996, ikke er omfattet af denne beslutning, men vil blive behandlet særskilt.

⁽¹⁾ EFT C 368 af 6. 12. 1996, s. 2.

⁽²⁾ Se fodnote 1.

III

Kommissionen fik kendskab til den pågældende støtteordning gennem en klage vedrørende en sag, hvor ordningen havde fundet anvendelse.

Støtteordningen blev gennemført ved den sardiske regionallov nr. 20 af 15. maj 1951, der senere er ændret ved regionallov nr. 15 af 11. juli 1954 og nr. 11 af 4. juni 1988.

Ved lov nr. 20/1951, som ændret ved lov nr. 15/1954 (i det følgende benævnt »lov nr. 20/1951«), oprettedes en fond med henblik på långivning til rederier, der ønskede at bygge, købe, ombygge eller reparere fartøjer. Sådanne lån kunne kun ydes til rederier, hvis hovedsæde, skattemæssige hjemsted og indregistreringshavn befandt sig inden for regionen Sardinien's område. Lånene måtte ikke overstige 20 % af investeringsomkostningerne i forbindelse med bygning, ombygning eller reparation, hvis ansøgeren allerede havde fået støtte til dette formål i henhold til den på daværende tidspunkt gældende nationale lovgivning. Hvis ansøgeren ikke havde modtaget støtte i henhold til den nationale lovgivning, kunne lånet udgøre op til maksimalt 60 % af investeringsomkostningerne.

Renter, provision og andre omkostninger i forbindelse med lånet måtte i henhold til lov nr. 20/1951 ikke overstige 4,5 % p.a. af lånet, hvis der også var ydet støtte under den nationale lovgivning, og 3,5 %, hvis der ikke var ydet en sådan støtte (gennemsnitligt rentesatstilskud på 10-12 % procentpoint). Beløbet skulle tilbagebetales i højst tolv årlige afdrag fra det tredje år, efter at det skib, for hvilket lånet var ydet, var taget i brug.

Ved regionallov nr. 11/1988 blev der foretaget betydelige ændringer i den støtteordning, der var indført ved lov nr. 20/1951. Den italienske regering anmeldte ikke ændringerne til Kommissionen som foreskrevet i traktatens artikel 93, stk. 3, hvorfor den ændrede støtteordning (i det følgende benævnt »støtteordningen«) udgjorde en ikke-anmeldt støtte, således som Kommissionen bemærkede i sin beslutning om at indlede proceduren i henhold til artikel 93, stk. 2. Den italienske regering anfægtede i deres bemærkninger ikke Kommissionens opfattelse.

Ifølge støtteordningen blev der stillet følgende krav til rederier, der ønskede at optage disse lån:

- a) rederiet skal til stadighed have sit hovedsæde, sit administrative hovedkontor og sin rederivirksomhed samt i så vidt omfang som muligt sine vigtigste salgskontorer, varelagre og ekstraplystyr placeret i en af regionens havne
- b) alle rederiets fartøjer skal være indregistreret i sardiske havne

- c) rederiet skal anvende sardiske havne som centrum for sine skibsfartsaktiviteter og som sædvanlig anløbshavn i forbindelse med disse aktiviteter; hvis der er tale om rute fart, skal ruterne have en eller flere af regionens havne som destination eller mellemhavn
- d) rederiet skal forpligte sig til at lade vedligeholdelsesarbejder udføre i regionens havne under forudsætning af, at værfterne har den fornødne kapacitet, og der ikke foreligger force majeure, uomgængelige leasingkrav eller åbenbare økonomiske eller tidsmæssige omstændigheder, der taler imod dette
- e) hvad angår bemanning af fartøjer med en bruttotonnage på over 250 tons er rederiet forpligtet til at udfærdige en liste over, hvilke kategorier af søfolk der er nødvendige for bemanningen af det skib, for hvilket der ansøges om støtte og kun at hyre mandskab fra indregistreringshavnen's generelle tjenesteliste, såvel almindelige søfolk som særlige faggrupper. Kun de nationale bestemmelser om beskæftigelse af søfolk kan eventuelt medføre begrænsninger i anvendelsen af disse regler . . .«

Støtteordningen gav ligeledes mulighed for, at de sardiske myndigheder kunne bidrage til dækning af omkostningerne i forbindelse med leasing i tilfælde, hvor et rederi havde valgt at lease i stedet for at optage et lån. Dette bidrag er lig forskellen mellem de faktiske omkostninger i forbindelse med optagelse af et lån på et beløb svarende til den årlige tilbagebetalingsbyrde beregnet efter den kommercielle referencerentesats for rederivirksomheder i Italien og renteudgifterne i forbindelse med optagelse af lån på det samme beløb beregnet efter en sats på 5 % (et gennemsnitligt rentesatstilskud på ca. 10 % procentpoint). Ved kontraktens udløb kan fartøjer, for hvilke der er ydet bidrag, erhverves af leaseren for et beløb på 1 % af købsprisen.

Ifølge oplysningerne fra de sardiske myndigheder er der efter støtteordningens ikrafttrædelse i alt blevet udbetalt 12 697 450 000 ITL i forbindelse med lån og tilskud.

IV

Støtteordningen udgør statsstøtte efter traktatens artikel 92, stk. 1, af følgende grunde:

- a) støttemodtagerne fritages for en finansiel byrde, der under normale forhold ville påhvile dem (almindelige markedsrenter og andre omkostninger i forbindelse med låntagning/leasing)
- b) denne byrde finansieres ved hjælp af statsmidler (de sardiske myndigheder)
- c) støtten er selektiv (den er forbeholdt skibsfartssektoren)
- d) støtten påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.

Hvad litra d) ovenfor angår bemærkede Kommissionen i sin beslutning om at indlede proceduren i henhold til artikel 93, stk. 2, at 90 % af de varer, der transporteres til Sardinien fra medlemsstaterne og over 90 % af de varer, der transporteres fra Sardinien til medlemsstaterne transporteres ad søvejen. Desuden afvikles 65 % af turisttrafikken (passagerer og køretøjer) mellem Sardinien og medlemsstaterne af diverse rederier. De italienske myndigheder anfægtede i deres bemærkninger ikke disse tal, og gjorde heller ikke indsigelser mod, at støtteordningen blev betragtet som statsstøtte efter artikel 92, stk. 1.

V

Støtten er ulovlig, eftersom lov nr. 20/1951 undergik en væsentlig ændring ved lov nr. 11/1988 — altså efter EØF-traktatens ikrafttræden — uden at Kommissionen af de italienske myndigheder forinden var blevet informeret om disse ændringer, således som artikel 93, stk. 3, foreskriver.

VI

Ved traktatens artikel 92, stk. 1, er det fastsat, at støtte, der opfylder kriterierne i denne artikel, i princippet er uforenelig med fællesmarkedet.

I den foreliggende sag kan undtagelsesbestemmelserne i EF-traktatens artikel 92, stk. 2 og 3, ikke anvendes, da støtteordningen krænker grundlæggende principper i fællesskabsretten, nemlig: etableringsfriheden, traktatens artikel 52 og forbuddet mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, jf. traktatens artikel 6 og artikel 48, stk. 2.

Hvad etableringsfriheden angår, kræver støtteordningen ikke alene, at støttemodtageren skal være etableret på Sardinien, men bl.a. også, at støttemodtagerens hovedsæde skal være beliggende på Sardinien. Endvidere stilles der krav om, at alle et støttemodtagende rederis skibe, altså ikke kun dem, der modtager støtte under ordningen, skal være indregistreret på Sardinien. Disse krav er i sig selv tilstrækkelige til at udgøre en overtrædelse af traktatens artikel 52, eftersom rederier, der er etableret på Sardinien, men hvis hovedsæde befinder sig andetsteds, eller hvis fartøjer er indregistreret andetsteds, automatisk er udelukket fra støtteordningen.

Med hensyn til forbuddet mod forskelsbehandling på grund af nationalitet indeholder støtteordningen krav om, at der for fartøjer på over 250 bruttoton skal beskæftiges et vist antal søfolk, der er indregistreret på tjenestelisten i det pågældende fartøjs (sardiske) indregistreringshavn. Denne regel er i virkeligheden et krav til det støttemodtagende rederi om at beskæftige et vist antal lokale søfolk, som i praksis vil være sardere, selv om andre søfolk objek-

tivt set skulle være lige så eller mere egnede til at udføre de pågældende opgaver.

Det skal bemærkes, at de italienske myndigheder i deres bemærkninger ikke bestred Kommissionens ovenfor anførte argumenter for, at der var tale om en overtrædelse af traktatens artikel 6, 48, stk. 2, og 52.

Men selv om støtten ikke var i strid med grundlæggende principper i fællesskabsretten, ville den stadig være uforenelig med fællesmarkedet af de nedenfor anførte grunde.

I det foreliggende tilfælde kan undtagelsesbestemmelserne i traktatens artikel 92, stk. 2, ikke finde anvendelse, da støtteordningen ikke tilsigter at nå nogen af de deri anførte mål. De italienske myndigheder har da heller ikke påberåbt sig undtagelsesbestemmelser.

Traktatens artikel 92, stk. 3, omhandler støtte, der kan betragtes som forenelig med fællesmarkedet. Om der er tale om forenelighed med fællesmarkedet skal afgøres på baggrund af situationen for Fællesskabet som helhed og ikke på baggrund af blot en enkelt medlemsstats forhold. Med henblik på at sikre at fællesmarkedet fungerer korrekt og i betragtning af princippet i traktatens artikel 3, litra g), er det nødvendigt at fortolke undtagelsesbestemmelserne i artikel 92, stk. 3, strikt, når der skal tages stilling til støtteordninger og individuel støtte. Det er navnlig en forudsætning for undtagelsesbestemmelsernes anvendelse, at det godtgøres over for Kommissionen, at markedskræfterne alene, dvs. uden den pågældende støtte, ikke ville være tilstrækkelige til at få støttemodtagerne til at handle i overensstemmelse med et af målene i undtagelsesbestemmelserne.

At anvende undtagelsesbestemmelserne på støtte, der ikke bidrager til opfyldelsen af et sådant mål, eller i tilfælde, hvor støtten ikke er nødvendig med henblik herpå, ville være ensbetydende med at give fordele til industrier eller virksomheder i visse medlemsstater, idet disses finansielle situation herved styrkes kunstigt, og det ville påvirke samhandelen mellem medlemsstaterne og virke konkurrencefordrejende, uden at det ville kunne retfærdiggøres under henvisning til den fælles interesse, jf. traktatens artikel 92, stk. 3.

I henhold til artikel 92, stk. 3, litra a), er støtte til fremme af den økonomiske udvikling i områder, hvor levestandarden er usædvanlig lav, eller hvor der hersker en alvorlig underbeskæftigelse, undtaget. Skønt Sardinien er berettiget til regionalstøtte i henhold til artikel 92, stk. 3, litra a), blev den pågældende støtte ikke ydet i forbindelse med en støtteordning, hvis hovedformål var regionaludvikling, eftersom den er begrænset til rederier. Under alle omstændigheder kan undtagelsesbestemmelsen i artikel 92, stk. 3, ikke anvendes i forbindelse med støtteordninger, der, som den foreliggende, overtræder Fællesskabets retningslinjer for støtte til bestemte følsomme sektorer, såsom søtransport.

Hvad angår undtagelserne i artikel 92, stk. 3, litra b), kan hensigten med den foreliggende støtte ikke, hverken helt eller delvist, siges at være at fremme virkeliggørelsen af et vigtigt projekt af fælleseuropæisk interesse eller at afhjælpe en alvorlig forstyrrelse i den italienske økonomi. De italienske myndigheder har da heller ikke i de bemærkninger, de har fremsendt til Kommissionen, anmodet om en undtagelse på dette grundlag.

Med hensyn til undtagelsen i artikel 92, stk. 3, litra c), vedrørende støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgræne ændrer støtteordningen samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse, eftersom:

- både retningslinjerne af 3. august 1989⁽¹⁾ om statsstøtte til rederier og Fællesskabets retningslinjer for statsstøtte til søtransportsektoren⁽²⁾ indeholder krav om, at støtte til rederier til bygning, ombygning eller reparation af fartøjer (som i det foreliggende tilfælde) skal udformes på en gennemsigtig måde med henblik på anvendelse af Fællesskabets forskrifter om kontraktrelateret skibsbygningsstøtte til værfter i Fællesskabet (Rådets forordning (EF) nr. 3094/95⁽³⁾), ændret ved forordning (EF) nr. 1904/96⁽⁴⁾); dette krav gælder også, hvor støtten, som i det foreliggende tilfælde, ydes inden for et område, der kan henføres under artikel 92, stk. 3, litra a); den foreliggende støtteordning indeholder ingen mekanismer, der bevirker, at den er i overensstemmelse med Fællesskabets skibsbygningsbestemmelser
- en sådan støtte — hvad leasing af skibe angår — undgør driftsstøtte i en form, der ikke er tilladt hverken efter retningslinjerne fra 1989 eller retningslinjerne fra 1997.

VII

Sammenfattende må det altså siges, at den pågældende støtteordning er ulovlig og uforenelig med fællesmarkedet.

Ifølge de italienske myndigheder er der allerede truffet foranstaltninger til at gøre støtteordningen forenelig med fællesmarkedet bl.a. ved vedtagelsen af den sardiske regionallov nr. 9 af 15. februar 1996. Nærværende beslutning beskæftiger sig ikke med disse nye foranstaltninger.

Det er ikke desto mindre en kendsgerning, at der på meget favorable vilkår er ydet lån og indgået leasingarrangementer til et beløb af 12 697 450 000 ITL i perioden

mellem vedtagelsen af regionallov nr. 11/1988 og nr. 9/1996.

Støtteelementet i disse låne-/leasingaftaler skal derfor tilbagebetales af modtagerne i overensstemmelse med bestemmelserne og procedurerne i italiensk ret, med påløbne renter fra den dag den ulovlige støtte blev udbetalt. Renterne beregnes efter referencesatsen for regionalstøtte.

Kommissionen har ikke været i stand til på egen hånd at beregne hverken omfanget af den støtte, der skal tilbagebetales af de enkelte støttemodtagere, eller det samlede støttebeløb, der skal tilbagebetales. De italienske myndigheder må derfor ved vedtagelsen af de gennemførelsesbestemmelser, der er påkrævet for at efterkomme nærværende beslutning, selv fastslå og derefter meddele Kommissionen, hvor stort et beløb der skal tilbagebetales af de enkelte støttemodtagere.

Denne beslutning foregriber ikke Kommissionens vurderinger af de foranstaltninger, Italien har meddelt Kommissionen med henblik på at bringe støtteordningen i overensstemmelse med fællesskabsretten. Her tænkes særlig på regionallov nr. 9/1996, der vil blive undersøgt særskilt —

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

De lån og leasingaftaler til et samlet beløb af 12 697 450 000 ITL, som er ydet til rederier i henhold til regionen Sardinien regionallov nr. 20 af 15. maj 1951, ændret ved regionallov nr. 15 af 11. juli 1954 og nr. 11 af 4. juni 1988, indeholder elementer, der udgør statsstøtte efter artikel 92, stk. 1, og er ulovlige, eftersom de er ydet i strid med EF-traktatens artikel 93, stk. 3.

Ovennævnte låne- og leasingaftaler er uforenelige med fællesmarkedet, eftersom de ikke opfylder betingelserne for, at de undtagelser fra traktatens artikel 92, stk. 1, der er fastsat i artikel 92, stk. 2 og 3, kan finde anvendelse.

Artikel 2

Italien skal sørge for, at alle støttemodtagere, der har nydt godt af de i artikel 1 omhandlede låne- eller leasingkontrakter, tilbagebetaler et beløb, der svarer til forskellen mellem de samlede renteudgifter og/eller andre omkostninger, som den pågældende støttemodtager skulle have betalt i forbindelse med låne-/leasingaftalen på de almindelige markedsvilkår, der var gældende på den dato, låne-/leasingaftalen blev indgået, og de samlede renteudgifter og/eller andre omkostninger, som støttemodtageren faktisk har betalt i forbindelse med den indgåede låne-/leasingaftale.

⁽¹⁾ SEK(89) 921 endelig udg. af 3. august 1989.

⁽²⁾ EFT C 205 af 5. 7. 1997, s. 5.

⁽³⁾ EFT L 332 af 30. 12. 1995, s. 1.

⁽⁴⁾ EFT L 251 af 3. 10. 1996, s. 5.

Hvis en låne-/leasingkontrakt stadig løber på datoen for vedtagelsen af denne beslutning, skal Italien sikre, at aftalen i den resterende løbetid gennemføres på almindelige markedsvilkår. Ud over at sikre, at det i stk. 1 omhandlede beløb tilbagebetales, skal de italienske myndigheder opkræve renter af dette beløb fra den dag, det pågældende lån/den pågældende leasing blev indrømmet/indgået. Rentesatsen beregnes efter den referencesats, der anvendes af Kommissionen i forbindelse med regionalstøtte.

Artikel 3

Italien underretter senest to måneder efter meddelelsen af denne beslutning Kommissionen om de foranstaltninger, Italien har truffet for at efterkomme den.

Artikel 4

Denne beslutning er rettet til Den Italienske Republik.

Udfærdiget i Bruxelles, den 21. oktober 1997.

På Kommissionens vegne

Neil KINNOCK

Medlem af Kommissionen